

Kolukisa, R., & Sağbaşı, İ. (2020). Orta gelir grubu gelir dağılımı eşitsizliğinin hesaplanması: Afyonkarahisar vaka çalışması. *KOCATEPEİİBF Dergisi*, Aralık 2020, 22(2), 204-219.

ORTA GELİR GRUBU GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİNİN HESAPLANMASI: AFYONKARAHİSAR VAKA ÇALIŞMASI¹

RECEP KOLUKISA² İSA SAĞBAŞI³

ÖZ

Gelir dağılımı bir ülkede toplam GSYH'nin insanlar arasında ve üretim faktörleri arasında nasıl dağıldığını gösterir. Gelir dağılımı çalışmalarında toplam nüfus beş eşit gruba ayrılmaktadır. Ancak en yoksul %20 ile en zengin %20'nin toplam nüfus içindeki payının az olduğu, ortada yer alan grubun toplam nüfus içindeki payının ise görece olarak fazla olduğu bilinmektedir. Orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı eşitsizliğinin hesaplanması bu çalışmanın temel amacıdır. Eğer orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı eşitsizliği, tüm ülkenin gelir dağılımı eşitsizliğinden önemli bir şekilde farklılık arz ediyor ise bunun izlenmesi gelir dağılımında adaletin sağlanması açısından önemlidir.

Bu çalışmada, anketle elde edilen veriler ve Türkiye İstatistik Kurumu verileri kullanılarak orta gelir grubu gelir dağılımı eşitsizliği hesaplanmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Afyonkarahisar il merkezinde yapılan anket bulgularına göre, orta gelir grubunun Gini katsayısı 0.27 bulunmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu verileri kullanılarak aynı grup için Gini katsayısı 0.17 bulunmuştur. Bulgular orta gelir grubu gelir dağılımı eşitsizliğinin toplam gelir dağılımı eşitsizliğinden önemli bir şekilde az olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Orta Gelir Grubu, Gini Katsayısı.

JEL Kodları: D31, D30, D39.

CALCULATION OF THE INEQUALITY OF THE MIDDLE INCOME GROUP: A CASE STUDY OF AFYONKARAHİSAR

ABSTRACT

Income distribution shows how the total GDP of a country is distributed among people and among production factors. In income distribution studies, the total population is divided into five equal groups. However, it is known that the share of the poorest 20% and the richest 20% in the total population is low, and the share of the middle group in the total population is relatively high. The main purpose of this study is to calculate the income distribution inequality of the middle income group. If the income distribution inequality with in the middle income group differs significantly from the income distribution inequality of the whole country, monitoring this is important in terms of ensuring justice in income distribution.

In this study, the middle income group's income inequality is calculated by using questionnaire data and the Turkish Statistical Institute data. The data were analyzed with the SPSS program. According to the findings of the questionnaire conducted in Afyonkarahisar city center, the Gini coefficient of the middle income group was found 0.27. The Gini coefficient for the same group was found 0.17 by using the Turkish Statistical Institute data. The findings show that middle income group's distribution inequality is significantly less than total income distribution inequality.

Keywords: Income Distribution, Middle Income Group, Gini Coefficient.

JEL Codes: D31, D30, D39.

¹Bu çalışma Recep Kolukisa'nın 2018 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladığı "Orta Gelir Grubu Gelir Dağılımı Dengesizliğinin Hesaplanması: Afyonkarahisar Örneği" adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. *Çalışmada kullanılan anket için Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 28.10.2016 tarih ve 2016/122 karar sayısı ile etik kurul onayı alınmıştır.*

²Mali Hizmetler Uzmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, rkolukisa@aku.edu.tr – ORCID: 0000-0003-4785-3230.

³Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, isagbas@hotmail.com- ORCID: 0000-0002-9374-7247.

GİRİŞ

Gelir dağılımı sorunu tarihin her döneminde iktisatçıların ilgisini çekmiş ve insanlık tarihinden günümüze kadar bu sorun üzerine pek çok çalışmalar yürütülmüştür. Ülke ekonomisinin başındaki yöneticiler kendi ekonomilerini güçlendirmek adına mal ve hizmet üretimini artırmaya yani ekonomik büyüme için çaba sarf ederken ortaya çıkan toplam gelirin insanlar arasında nasıl paylaşılacağı konusu hep sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Simon Kuznets'e göre ekonomik gelişmenin başlangıç aşamasında gelir dağılımı dengesizliğinin olabileceğini ancak ileri ki aşamada ekonomik büyümeyle birlikte bu sorunun giderileceğini ifade etmiş olsa da Sanayi Devriminden bu yana dünya ekonomisi bir bütün olarak büyümüş fakat gelir dağılımındaki eşitsizlikler giderilememiştir (Doğan ve Tek, 2007: 93). Her ne kadar ekonomik büyümeyle beraber gelir dağılımındaki adaletin sağlanacağı düşünülse de bu durumun tersine gerçekleştiği de görülmektedir. Dünyadaki tüm ülkeler gelir dağılımındaki adaletsizliği sorun olarak görmekte ve etkin ekonomik ve sosyal politikalarla çözüm yolu bulmaya çalışmaktadırlar.

Bu çalışmanın temel amacı, milli gelirden pay alan tüm birey ya da hanehalklarını eşit yüzdeye ayırdığımızda en yoksul ve en zengin kesimin arasında kalan kesimin yani orta gelir grubu gelir dağılımı hakkında değerlendirme yapmaktır. Ortada yer alan grubun toplam nüfus içindeki payının ise görece olarak fazla olduğu bilinmektedir. Bu sebeple eğer orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı eşitsizliği tüm ülkenin gelir dağılımı eşitsizliğinden önemli bir şekilde farklılık arz ediyor ise bunun takip edilmesi ve iyileştirici politikalar izlenilmesi önemlidir.

Bu ifadeler doğrultusunda çalışmanın birinci bölümünde gelir dağılımıyla ilgili teorik çerçeve çizilmiş olup gelir dağılımının tanımı, çeşitleri ve gelir dağılımını etkileyen faktörlerden bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, Türkiye'de ve Dünyada gelir dağılımının yapılan araştırmalar göre nasıl gerçekleştiği açıklanmıştır. Türkiye'de ve Dünyadaki OECD ülkelerinin yapılan araştırmalar sonucunda belli dönemler itibarıyla genel anlamda gelir dağılımı hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise, yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler kullanılarak Afyonkarahisar il merkezi ve il merkezindeki orta gelir grubu ve TÜİK' ten elde edilen verilerle Türkiye'deki orta gelir grubunun gelir dağılımı eşitsizliğinden bahsedilmiştir. Bu çalışma Afyonkarahisar ilinde yapıldığı için anket çalışması da Afyonkarahisar il merkezine yönelik olmuştur.

1. GELİR DAĞILIMI: TEORİ

Gelir dağılımından önce milli gelirin tanımıyla başlamak faydalı olacaktır. Çünkü gelir dağılımı, milli gelirin bölüşülmesinden ortaya çıkmaktadır.

İnsanlar refah seviyesini yükseltmek daha fazla mal ve hizmet satın almak için gelir seviyelerini artırmak isterler. Kişilerin refah seviyelerini belirlerken yıllık kazançları dikkate alınmaktadır. Bu durum ülkeler açısından da düşünülebilir. Bir ülke mal ve hizmet üretimini ne kadar artırırsa o yönde refah ve gelişmişlik seviyesinde artış olacaktır. Milli gelir, bir ülkede belirli bir dönemde (genellikle bir yıl) üretilen nihai mal ve hizmetlerin net parasal değerine (dolaylı vergiler hariç) denir (Dinler, 2001: 306).

Gelir dağılımı ise bir ekonomide belli bir dönemde oluşturulan gelirin kişiler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasında paylaşılmasını göstermektedir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2001: 3). Ya da nakdi alışverişin yapıldığı bir ekonomide belli bir dönemde üretilen üretim ve tüketim araçlarının nakde dönüşmesi yoluyla paylaşılmasıdır (Boratav, 1980: 8).

Gelir dağılımı sadece iktisadi bakımından değil sosyal açıdan da büyük önem arz etmektedir. Hanehalkların tasarruf eğilimleri, tüketim davranışları, satın aldıkları mal ve hizmetlerin niteliği gelirlerinin büyüklüğüne göre değiştiğinden, gelir dağılımı ülkede tüketim ve tasarrufun hacmini ve tüketimin oluşumunu etkiler. Dolayısıyla iç tasarrufların ve yatırımların büyüklüğü tahmin edilirken kişi başına milli gelirle birlikte, gelir dağılımını da incelemek gerekmektedir (DPT, 1987: 2). Aynı şekilde sosyal refah düzeyinin nasıl bir gelişme gösterdiğinin belirlenebilmesi için, milli gelirin nasıl dağıldığının ve bu dağılımın yıllara göre nasıl değiştiğinin bilinmesi gerekmektedir. Bu tür bilgi bireyler için önem arz etmektedir. Çünkü bireyleri makroekonomik açıdan birinci derece ilgilendiren konu, toplum içinde oluşturulan gelirden kendilerine ne gibi bir pay düşeceği (Sönmez, 1974: 19). Ülkenin gelişmişlik seviyesi açısından değerlendirildiğinde ise sadece ekonomik göstergelere göre yorum yapmak sağlıklı olmayacaktır. Ülkenin, ulusal refahını artırması kadar ortaya çıkan refahı da adaletli olarak paylaşması da önemlidir. Toplumda sosyal barışın sağlanması, en yoksulla en zengin arasındaki gelir farkını azaltmakla, ulusal geliri üretim faktörleri sahipleri arasında etkin politikalarla adaletli bir şekilde paylaşmasıyla mümkündür.

Gelir dağılımı; kişisel gelir dağılımı, fonksiyonel gelir dağılımı, sektörel gelir dağılımı, bölgesel gelir dağılımı, birincil ve ikincil gelir dağılımı olmak üzere farklı türde değerlendirmelere tabi olabilir. Kişisel gelir dağılımı kavramı, bir ekonomideki gelir dağılımı dengesizliklerinin takibi açısından önemlidir. Kişisel gelir dağılımının ölçülmesinde genel olarak kullanılan yöntem, nüfusun eşit dilimlere ayrılması ve her dilimin toplam hasıladan ne kadar pay aldığı gösterilmesi şeklinde olur. Nüfus genellikle %20'lik dilimlere ayrılır ve her %20'lik dilimin toplam gelirden aldığı pay belirlenir. Kişisel gelir dağılımının ölçülmesinde kullanılan en yaygın yöntem Gini Katsayısı yöntemidir (Oktaylar, 2016: 4-5). Gelir dağılımında eşit ya da eşit olmama durumunu gösterir. Sayısal anlamda sıfır (0) ile bir (1) arasında değer alır. Paylaşımında tam bir eşitlik söz konusu olduğunda Gini katsayısı sıfır (0), eşitsizlik durumu olduğunda ise bir (1)' dir (Yazgan, 2018: 38).

Fonksiyonel gelir dağılımı, bir ekonomide üretim faktörleri fiyatları cinsinden milli gelirin dağılımını ifade eder. Böylece ülke içinde oluşturulan gelirin üç ana üretim faktörü olan işgücü, sermaye ve toprak sahipleri arasında paylaşımı; diğer bir ifadeyle GSYH içerisinde ücretin ve ücret dışı gelirlerin oranı belirlenmiş olmaktadır (DPT, 2001: 12). Gelirin fonksiyonel dağılımı, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında oldukça sağlıklı bilgi vermektedir. Nitekim gelişmiş ülkelerde başlangıç dönemlerinde hasılanın büyük payı tarım sektörü alırken gelişmiş düzeyi arttıkça gelirdeki payın büyük kısmının ücretlilere ait olduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise toplam gelirdeki büyük payın tarım sektörüne ait olduğu görülmektedir (Güçlü ve Bilin, 1995: 161).

Sektörel gelir dağılımı, bir ekonomide oluşturulan milli gelirin iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımını ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile sektörel gelir dağılımı; tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin ulusal gelirden aldıkları payları, bunların uzun dönemdeki durumlarını, ulusal gelir dağılımındaki farklılıkların hangi sektörlerin lehine ya da aleyhine geliştiğini göstermektedir (Aktan ve Vural, 2002: 2). Yıllara göre bakıldığında o ülkenin endüstrileşme sürecinde ne durumda olduğu, küreselleşme sürecinde ise hangi sektöre önem vermesi veya vermemesi gerektiği gibi konularda ülkelere politika önerileri açısından fikir verebilmektedir (Kuştepe ve Halaç, 2004: 147).

Bölgesel gelir dağılımı, bir ülkenin farklı bölgelerinin, o ülkede elde edilen toplam hasıladan aldığı payı gösterir. Bölgesel gelir dağılımı, bir bölgenin kişisel gelir dağılımını gösterebildiği gibi fonksiyonel gelir dağılımını da gösterebilmektedir (Oktaylar, 2016: 7). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından bölgesel gelir dağılımı farklılık gösterebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bölgesel gelir dağılımı az görünmekte iken gelişmekte olan ülkelerde ise bu fark artmaktadır.

Birincil ve ikincil gelir dağılımından değinilecek olursa, gelirin ilk ortaya çıkması ekonomik bir faaliyete denk gelirken, gelirin bir yerden başka bir yere transfer edilmesi de gelirin tekrardan dağıldığını göstermektedir. Toprak sahipleri rant geliri, sermayedar faiz, girişimciler kar elde ederken, işçiler ise üretim sürecinde emek karşılığı ücret elde etmektedirler. Piyasa koşullarında oluşan bu ilk dağılım gelirin birincil dağılımıdır (Canbey Özgüler, 2017: 62). Musgrave, devletin piyasa ekonomisine müdahalesini üç nedene dayandırmıştır. Bunlar; kaynak tahsisi, gelir dağılımı dengesizliğini düzeltme ve istikrar sağlamadır. Gelir dağılımını düzeltme işlevinin temel amacı piyasa ekonomisi sonucu ortaya çıkan gelir dağılımı dengesizliğine müdahale ederek dengesizliği düşürmeye çalışmaktır (Sağbaşı, 2013: 82). Birincil gelir dağılımı aşamasında devletin yasal düzenleme şeklinde toprak reformu yoluyla, önemli bir üretim faktörü olan toprağın dağılımını değiştirebilir ve yine buna benzer şekilde devlet, sermaye mülkiyetini değiştiren yasalar düzenleyerek gelirin birincil dağılımı üzerinde etkili olabilir. İkincil gelir dağılımının en önemli araçları ise vergi ve sübvansiyonlardır. Sadece vergi araçlarını kullanarak gelir dağılımının düzeltileceğini ilişkin çalışmalar yoktur. Sosyal harcama programı ile desteklenen gelir dağılımı politikaları ise bu konuda daha etkin ve başarılıdır. Devletin özellikle sosyal refah devletinin, gelir dağılımını düzeltmek ve yoksulluğu önlemek amacıyla kullandığı en önemli araç sosyal güvenlik harcamalarıdır. Bu harcamaların içerisinde sosyal yardımlar ve sosyal sigorta harcamaları yer almaktadır (Kirmanoğlu, 2012: 210-212). İkincil gelir dağılımı iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar; dikey yeniden gelir dağılımı diğeri ise yatay yeniden gelir dağılımıdır. Dikey yeniden gelir dağılımında, devlet ve işveren katkılarıyla yüksek gelirlilerden düşük gelirlilere doğru bir transfer söz konusudur. Bu yöntemin hem gelir eşitsizliğini azaltmada gücü çok yüksek hem de etkileri daha yaygındır (Tuncer, 1970, akt. Uyanık, 2015: 49). Gelirin yatay yeniden dağılımı sosyal güvenliğin tüm sigorta kollarında gerçekleşmektedir. Bu yöntem, çalışma çağındakilerden emeklilere, istihdamdakilerden işsizlere, sağlıklı olanlardan hastalara, çocuk sahibi olmayanlardan çocuk sahibi olanlara doğrudur. İlk bahsedilenler prim veya vergi öderken, sonrakiler hak sahibi olarak transferlerden yararlanmaktadır (Ersezer, 2006: 1).

Gelir dağılımında eşitsizliğe neden olan faktörlere kısaca değinilecek olursak;

Ülkenin içinde bulunduğu yapısal durumlar (nüfus yapısı, işsizlik, kayıt dışı ekonomi, enflasyon vb.) ve üretilen politikalar (vergi, sosyal güvenlik, tarım, fiyat politikaları vb.) gelir dağılımında bozulmalara neden olabilmektedir (DPT, 2001: 57).

Toplumdaki bireylerin gelir farklılıklarının en büyük sebeplerinden biri emek niteliğinin farklı olmasıdır. Nitelikli işgücü olabilmesi için bireylerin kendi eğitim seviyelerini geliştirebilmeleri gerekmektedir. Özellikle ikinci dünya savaşı sonrası yapılan araştırmalar emeğin niteliksel farklılıkların üretime olan katkısını farklılaştırdığını ortaya koymuş ve emeğin homojen değil heterojen bir faktör olarak ele alınmasını ifade eden Beşeri Sermaye Teorisi geliştirilmiştir (Ünal, 1992, akt. Uyanık, 2015: 16). Eğitim alanındaki eşitsizlikler, gelir dağılımına etki eden unsurların başında yer almaktadır. Arazi ve fiziki sermaye konusunda kişinin sahip olabilecekleri sınırlı iken, bilgi sahibi olma açısından sınırı yoktur. Bu sebeple kişilerin eğitim seviyeleri arttıkça, gelir dağılımdaki dengesizlikler olumlu yönde değişecektir (Bakkal, 2016: 18). Kişisel gelir bölüşümünde ortaya çıkan dengesizliklerin önemli diğer nedenlerinden biri, servet dağılımındaki dengesizliklerin olmasıdır. Yüksek gelirli kesimin tasarruflarını ya da kazançlarını yatırıma dâhil ederek daha fazla gelir elde etme durumu söz konusuysen, düşük gelirli kesimin ise elde ettiği kazançla sadece geçimini sağlıyor olması, iki kesim arasındaki gelir farkını artırmaktadır (Acar, 2015: 49).

Bir ekonomide nüfus yapısı ya da artış hızının gelir dağılımı eşitsizliğini artırıp artırmadığını sorgulamak için kamu ekonomisinin içerisinde bulunduğu ülkenin nüfus yapısının özellikleri de önem arz etmektedir. Zira gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı eşitsizliği düşüktür ve nüfus artış hızının milli gelirdeki artış hızından düşük ya da eşit olması gelir dağılımı dengesizliğine sebep olmamaktadır. Çalışan nüfusun büyüklüğü ve büyüme hızı kadar üretkenliği belirleyen en önemli unsur; eğitilmiş ve nitelikli bir nüfusun olmasıdır (Miyat, 2004, akt. Uyanık, 2015: 20). Ülkelerdeki nüfusun cinsiyet yapısına göre de gelir dağılımı değişkenlik göstermektedir. Kadınların ve erkeklerin kendi aralarında eğitim gibi nedenlerle gelir dağılımı farklılık gösterirken kadın ve erkek arasında da gelir dağılımı farklılık göstermektedir. Bakıldığında çoğu ülkede erkek nüfusun kadın nüfusuna göre daha fazla gelir elde ettiği görülmektedir. Kadın hanehalkı reislerinin erkeklere nazaran daha fazla düşük gelir grubunda yer almalarının başlıca sebepleri arasında medeni durumundaki farklılıklar gösterilebilir (Aydın, 2012: 155).

Bazı işler diğerlerine göre daha zordur, daha tehlikelidir ya da daha yorucudur. İnsanların bu işleri yapmalarına teşvik etmek için bazı finansal ayrıcalıklar sağlanır. Örneğin gece çalışan fabrika işçisine, gündüz vakti çalışan işçiye göre daha yüksek ücret ödenir. Pilotlar diğer subaylardan daha yüksek tazminat alırlar (Parasız, Başoğlu ve Ölmezogulları, 1999: 191). Üretim süreçlerinin otomasyonu, herhangi bir vasıf gerektirmeyen işlerin daha az sayıda işgücü kullanılarak yapılmasına imkân tanınması, vasıfsız işgücüne olan talebi azaltmıştır. Diğer yandan profesyonel meslekler ve yönetimle ilgili işler için talep artışı söz konusu olmuştur. Bu gelişmeler neticesinde vasıflı iş gücü ile vasıfsız işgücünün istihdam koşulları ve ücretleri arasında ciddi farklılıklar oluşmuştur. Ücret farklarının oluşmasında etkili olan bir diğer önemli faktör çalışanlarının sendika üyeliği ile alakalıdır. Sendikalar, aynı vasıflara sahip sendikalı ve sendikasız işçilerin ücret farklarını artırırken, vasıf düzeyi düşük sendikalı işçilerin ücretlerini yükselterek, sendikalı işçiler arasındaki eşitsizliği azaltır. Sendikalaşma oranının yüksek olduğu ülkelerde sendikalar ücretler arasındaki eşitsizliği azaltabilir lakin sanayileşmiş ve modernleşme sürecini yaşamış örgütlenme ve sendikalaşma kültürünün düşük olduğu ülkelerde sendikalar, ücret eşitsizliğine ve sendikalı işçilerin ayrıcalıklı konuma gelmesine vesile olabilir (Uyanık, 2015: 21-22).

Vergi politikaları gelir dağılımını etkileyen mali araçlar içerisinde yer almaktadır. Vergiler yoluyla gelir dağılımının etkilenmesi; vergi yapısı, vergi türü ve verginin teknik özelliklerine bağlı olarak değişmektedir. Dolaylı ya da dolaysız vergilerin gelir dağılımı üzerinde etkileri farklıdır (Uyanık, 2015: 24). Dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içerisinde payının görece olarak yüksek olması gelir dağılımdaki adaletsizliği azaltacaktır çünkü geliri yüksek kesimden orta ve düşük gelirli kesime doğru transfer söz konusu olacaktır. Diğer taraftan dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olması gelir dağılımı açısından olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Dolaylı vergilerin vergi yükü açısından adaletli olmamasının nedeni kişilerin sahip olduğu geliri dikkate almadan sadece verginin konusunu dikkate almasıdır. Ayrıca dolaylı vergi uygulamasında temel ihtiyaçlar konusunda düşük gelirli kesimin vergi yükü fazla olduğundan gelir dağılımı düşük gelirli kesim aleyhine bozulmaktadır (Demirgil, 2018: 121). Dolaylı ve dolaysız vergilerin gelir dağılımı üzerindeki etkisi, ülkelerin gelişmiş ya da gelişmekte olmalarına göre de değişkenlik göstermekte ve bu durum gelişmekte olan ülkelerin lehine etki göstermektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde gelişmekte olan ülkelerde dolaylı vergilerdeki %1'lik artış Gini katsayısını 0.09 puan, dolaysız vergilerdeki %1'lik artış ise Gini katsayısını 0.18 puan azalttığı gözlemlenmiştir. Bakıldığında gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımı eşitsizliğini azaltmada vergilerin maliye politikası araçları açısından etkin olduğu söylenebilir (Bulut vd., 2019: 259). Vergilemede adaleti sağlamaya yönelik çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bunlar; artan oranlı gelir vergisi, ayırma kuramı, en az geçim indirimi ve muafiyet/istisnalar. Bu teknikler yardımıyla ödeme gücü yüksek olandan daha fazla vergi alınarak toplumdaki mevcut gelir dağılımı dengesizliği azaltılmaya çalışılmaktadır. Musgrave' in belirlediği devletin üç ekonomik fonksiyonundan ikincisi gelirin yeniden bölüşümü fonksiyonudur. Bu fonksiyonla devlet ödeme gücüne sahip olanlardan topladıkları vergileri kamu harcamaları yoluyla düşük gelirli kesimlere yeniden dağıtarak gelir dağılımı dengesizliğini azaltmayı amaçlamaktadır. Görüldüğü üzere devlet vergi yoluyla gelir

dağılımı dengesizliğini azaltabilir. Bu verginin gelir dağılımı üzerindeki olumlu etkisidir. Bununla birlikte verginin gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkileri de mevcuttur. Devlet bir yandan gelirlerini vergi yoluyla sağlarken, bir yandan gelir dağılımı dengesizliğini azaltmaya çalışırken diğer yandan da bu dengesizliği artırabilmektedir. Mesela dolaylı vergiler kişilerin ödeme gücüne göre uygulanmadığı için yoksul kesim ile zengin kesim aynı oranda vergi ödemektedir. Bu durum kısa dönemde tüketim vergisi öncesi duruma göre dağılımdaki dengesizliği daha da artırabilmektedir (Sağbaşı, 2013: 83-84).

Reel faiz düzeyinin yüksek olmasını sağlayan politikalar kar, faiz, rant gibi faktör gelirlerinin bölüşüm paylarını yükseltirken, dolaylı yoldan emek gelirini düşürmektedir. Enflasyon döneminde finansal talebin yoğunlaşması ve esnek olmaktan çıkması normaldir. Yüksek reel faiz politikasıyla birleştiğinde, bu esneksizlik katma değerde emek payını düşürürken, faiz payının yükselmesine sebeptir. Bir yandan enflasyonun, bir yandan durgunlukta artan tekelleşmenin, bir yandan da hükümetlerin belirli gruplara isteyerek sağladığı rantlar, yüksek faiz politikalarıyla birleştiğinde, kar-faiz-rant gelirlerinin katma değerini artırırken, emeğin payını düşürmektedir. Faiz hadleri, yatırım talebini etkileyerek ücret-maaş gelirleri üzerinde de etkili olabilmektedir. Yatırıma elverişli olmayan istikrarsız ortama yüksek reel faizler eklenince, özel kesim uzun vade de yatırım yapmaktan kaçınmaktadır. Bunun sonucunda da emek talebi düşer, işsizlik oranı artar ve gelir bölüşümü emek aleyhine gerçekleşir (Kazgan, 1990, akt. Uyanık, 2015: 23-24). Gelir dağılımını olumsuz etkileyen temel unsurlardan bir tanesi de istikrarsız bir ekonominin göstergesi olan enflasyondur. Bugünkü yapısıyla enflasyonun çözümü zor ve karmaşık gözükmektedir. Ancak enflasyonun sürekli bir nitelik kazanması, toplumda enflasyondan rahatsız olmayan kesimlerin varlığını ve bunların siyasal karar alma mekanizmasındaki etkilerini ortaya koymaktadır. Bu alanda yapılan bilimsel çalışmalarda, tekeli eğilimlerin fiyat hareketlerinin oluşumda önemli rol aldığını göstermektedir. Gerçekte, sermaye gelirleriyle emek gelirleri arasında emek aleyhine dengesizliğe sebep olan en önemli araç enflasyondur (DPT, 2001: 62).

Teknolojik gelişmeye bağlı olarak gelişmiş makine ve bilgisayarlarla kalifiyeli iş gücünün beraber üretime dâhil olması hem emeğin verimliliği hem de üretimin verimliliği açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır. Gelişmiş çok amaçlı makinelerle ileri düzey bilgisayarla sağlanan üretimin fazla ve maliyet açısından düşük olduğu bilinmektedir. Makinelerin çok boyutlu görevlerini ifa edebilmeleri ve daha etkin hale gelebilmeleri için bu makineleri kullananların daha yetenekli ve kalifiyeli olması gerekmektedir. Buda bu yeteneğe donanıma sahip çalışanlara avantaj sağlamaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 11-12). Sadece eğitim yolu ile öğrenilen modern bir teknolojinin karşısında eğitim gerektirmeyen geleneksel bir teknoloji olduğu varsayıldığında; eğitim odaklı modern teknoloji becerisi olan kesimin geliri artacaktır. Bunun neticesinde eşitsizlikte artacaktır. Ancak zaman içerisinde yaşanacak olan ekonomik gelişme teknoloji kullanma yeteneğine sahip olan bireylerin oranını da artıracaktır. Teknoloji kullanabilen kalifiyeli işgücü sayısı artarken, önceden artan gelir dağılımı dengesizliği de düşecektir. Böylelikle gelir, verimlilik ve gelir eşitsizliği arasındaki teorik varsayımlar (Kuznets Eğrisi) ile tutarlı bir durum ortaya çıkacaktır (Sato, Tabata ve Yamamoto, 2008, akt. Şengür ve Taban, 2016: 59).

Küreselleşme ve beceriye dayalı teknolojik değişim, artan eşitsizliğe sebep olan faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Küreselleşme artan eşitsizlik yaratıyorsa, demokratik toplumlarda ticari kazanımları yeniden yaygın olarak paylaşarak eşitsizlik azaltıcı etki beklenebilir. Yani küreselleşmenin de yeniden dağıtımda rol alması beklenebilir. Bununla birlikte küreselleşme devletin yeniden dağıtımında kısıtlamalar getirebilir. Örneğin yüksek bir vergilendirme işgücü arzında, kalifiye işgücü gibi, kazanç ve kişi başına düşen geliri azaltabilecek çarpıklığa yol açabilir (Gazgor ve Ranjan: 2015; 2). Küreselleşmenin ülkelerarası gelir dağılımına etkisi söz konusu iken aynı durum ülke içi gelir dağılımı için de söz konusudur. Bu sebeple gelir dağılımı eşitsizliği hem gelişmiş ülkeler açısından hem de gelişmekte olan ülkeler açısından artmış olmaktadır (Derviş, 2007: 4).

Gelirin doğuşu ve kullanışı esnasında görülen dağılım politikası araçları genel olarak ücret, fiyat, maliye, eğitim ve servet politikaları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Devlet, yasal düzenlemelerle veya ücret, fiyat, maliye, eğitim ve servet politikalarıyla ilk olarak piyasada oluşan gelir dağılımı dengesizliğini gidermeye çalışmaktadır. Aşağıda kısaca bunlara değinilecektir.

İşçi işveren arasındaki hukuki ilişki ve istihdam seviyesi devlet tarafından yasal düzenlemelerle gerçekleşmektedir. Çalışma hayatına yönelik bu yasal düzenlemeler hem emek faktörünün korunmasına hem de emek fiyatlarının düşmesine engel olmaktadır. Devlet kamu çalışanları için ücret belirlerken bu durum özel sektöre örnek teşkil etmekte ve ortalama bir ücret seviyesi oluşmaktadır. Özellikle asgari ücret düzenlemesi, yoksulluk ve gelir dağılımı eşitliği yönünden en fazla etkiye sahip uygulamalardır (Acar, 2015: 52).

Ücretlerde meydana gelen değişimlerin, reel anlamda sabit gelirli olanların refah seviyesini tek başına belirlediğini söylemek olası değildir. Ücret artışları da dâhil olmak üzere pek çok değişken tarafından etkilenen fiyatlar, toplumun reel gelirlerini etkileyen ikinci önemli unsur olarak meydana gelmektedir.

Öncelik olarak dar gelirli kesimin korunması, ilke olarak fiyat politikalarının çıkış noktası durumundadır. Örneğin temel gıda maddelerinin, mesken maliyetlerinin ve eğitim olanaklarının dar gelirli lehine koruma altında tutulması, fiyat politikalarının gelir dağılımı üzerindeki belirleyici rolünü açıkça göstermektedir. Fiyat istikrarının sağlanması yolundaki devlet çabaları da üreterek kazanan kesimin ve birikim sahiplerinin korunması açısından fiyat politikalarının etkilerini ortaya koymaktadır (Türkiye Genç İşadamları Derneği [TÜGİAD], 1997: 5-6).

Üretim faaliyeti sonucu elde edilen gelir, ücretler ile karlar arasında bölüşülmektedir. Post-Keynesyenlere göre ortaya çıkan gelirin bölüşüm süreci çalışanlar ile işverenler arasında bölüşüm çabası ortaya çıkarır ve her iki kesim gelirden pay alma mücadelesine girer. Bu mücadele kendisini maliyet ve fiyat artışları şeklinde gösterir. Maliyet ve fiyat artışları ise yeni ücret artışlarına neden olacaktır. Sonucunda bu süreç bir ücret-fiyat sarmalına dönüşecek ve ekonomide fiyat artışlarını sürekli hale getirecek ve maliyet enflasyonuna sebep olacaktır. Ücret- fiyat sarmalına çözüm için uygulanabilecek en ideal politika ise gelirler politikasıdır. Gelirler politikası, ücretler ile karlar arasındaki gelir dağılımı mücadelesinde ekonomide oluşacak ücret, kar ve fiyat kararlarını etkilemek suretiyle üretim maliyeti içinde ücretlerin payını belli bir seviyede tutmaya ve genelde de fiyat artışlarını önlemeye odaklanan politik önlemler demetidir. Önemle vurgulamak gerekir ki gelirler politikasının başarısı para ve maliye politikası ile birlikte uygulanmasına bağlıdır. Stagflasyonla mücadelede etkin olamayan para ve maliye politikasının gücünü artırmasında gelirler politikası tamamlayıcı bir rol üstlenmelidir. Stagflasyonun yaşandığı bir ekonomide vergi politikası ile yapılacak nispi fiyat yapısını değiştirme olanağı mümkündür (Şen ve Sağbaşı, 2015: 358-359).

Servet politikası temel olarak, eşitsiz dağılan servetlerin mümkün olduğunca eşit bir biçimde dağılımının sağlanması amaçlanmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde servet dağılımında büyük dengesizlikler vardır. Bu dengesizlikler nedeniyle az gelişmiş ekonomilerin kalkınabilmesi için toprak reformu alanında köklü ekonomik ve sosyal reformlar yapmak zorundadırlar (Ersezer, 2006: 259). Toprağın, sınırlı ve genişletilemeyen bir faktör olması ve az gelişmiş ülkelerde tarımın gelir ve servet oluşturmada çok önemli bir yer tutuyor olması, bu ülkelerde toprak reformunun önemini artırmaktadır (Sundrum, 1990, akt. Ersezer, 2006: 259).

Gelir dağılımı politikası açısından esas sorun, gelirin tam anlamıyla eşit olarak dağılımı olmayıp, toplum refahının en üst seviyede gerçekleştirilmesidir ve bu, günümüzün sosyal devlet anlayışının bir gereği ve sonucudur. Söz konusu yaklaşım, gelir grupları arasında; maliye politikası araçlarından faydalanılması suretiyle, gelir aktarıcı ve destekleyici uygulamalara girişilmesini gerekli kılmaktadır (İnce, 1980, akt. Akdoğan, 2011: 451- 452). Maliye politikasının dağılım politikası ile ilgili amaçlarını, şu şekilde sıralamak mümkündür: Bunlardan ilki, vergilerde bir farklılığın oluşturulmasıdır. Bu ise günümüzde artan oranda vergileme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun temelini ise, gelirin azalan limit faydası kanunu teşkil etmektedir. Büyük gelir dilimlerinde gelirin azalan faydası artan bir vergileme sistemini getirmiştir. Ayrıca gelirin artan şekilde vergilendirilmesinin ikinci nedeni, yüksek gelir gruplarının, kamu faaliyetlerinden düşük gelir gruplarına nazaran daha fazla faydalandıklarından artan bir vergilemeye tabi tutulmasıdır. Üçüncü amaç ise, birincil gelir dağılımının düzeltilmesine duyulan zorunluluk sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Dördüncü olarak da, toplumda çalışma ilkesinin arzu edilen ölçüde gerçekleştirilememesi veya ihtiyaç ilkesiyle bir düzenlemenin gerekli olduğu hallerde maliye politikasına başvurulmaktadır (Aksu, 1993: 53).

Birincil gelir dağılımında, piyasa koşullarına göre kendiliğinden gelir dağılımı oluşurken, ikincil gelir dağılımında ise kamu harcamaları içerisinde yer alan transfer harcamaları (sosyal destek amaçlı harcamalar) vasıtasıyla ve uygulanan vergi politikalarıyla oluşmaktadır.

Uygulanan vergi politikası açısından incelendiğinde; dolaylı vergiler, zorunlu tüketim mallarına yönelik olarak uygulanıyor ise; marjinal tüketim eğilimleri yüksek olan düşük gelirli kesim üzerinde satın alma gücünü ve yaşam düzeyini daha fazla azaltıcı etki oluşturur. Dolaysız vergilerde ise; gelir vergisi bazen kurumlar vergisinde olduğu üzere, artan oranlı tarifeler üzerinden alınabilmeleri, muafiyet, istisna ve indirim uygulamalarına yer verilebilmesi, vergi türlerine göre değişen boyutlarda şahsileştirmenin yapılabilmesi gibi nedenlerle gelir dağılımını yeniden düzenleyici etkiler oluşturabilmektedir. Dolaysız vergilerde ise; gelir vergisi bazen kurumlar vergisinde olduğu üzere, artan oranlı tarifeler üzerinden alınabilmeleri, muafiyet, istisna ve indirim uygulamalarına yer verilebilmesi, vergi türlerine göre değişen boyutlarda şahsileştirmenin yapılabilmesi gibi nedenlerle gelir dağılımını yeniden düzenleyici etkiler oluşturabilmektedir. Dolaylı vergilerdeki yansımanın verdiği olumsuz sonuçlar, dolaysız vergiler için söz konusu değildir. Dolaysız karakterde olmakla birlikte uygulanan vergilerin sırf mali yönetimden kaynaklanan sebeplerle gelir dağılımını bozucu etkilerin olması ihtimali vardır. Günümüzde, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermekle birlikte dolaylı ve dolaysız vergilerin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Burada önemli olan, her iki tür vergi uygulamasında; gelir dağılımını düzeltici girişimlerin, bozucu nitelikteki uygulamalara tercih edilmesi ve çaba gösterilmesidir (Akdoğan, 2005: 452-453).

Eğitim politikası açısından değerlendirildiğinde, gelişmiş ülkelerde eğitimde eşitliğin, hayatın diğer alanlarında bireylere fırsat eşitliği sağlanması, eğitim düzeyi ile gelir dağılımı arasında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. İlke olarak eğitim politikalarının uygulanmasında öncelikle eğitimde tekelleşmenin önüne geçilerek, tüm topluma eğitim hakkı tanınması dikkate alınmalıdır. Devlet tarafından eğitim için gerekli alt yapının oluşturulması ve araç gerece ulaşılabilirliğin garanti altına alınması eğitim politikalarının gereklerindedir. Eğitim masraflarının da gerektiğinde devlet tarafından karşılanması etkinlik açısından önemli bir faktördür (TÜGİAD, 1997: 7).

2. AMPİRİK LİTERATÜR

Genel olarak gelir dağılımı ve gelir dağılımını etkileyen birçok değişkenler ile ilgili literatürde çok sayıda ampirik çalışma yer almasına karşın orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı hesaplanması hakkında mevcut bir çalışma olmadığı gözlemlenmektedir. Aşağıdaki tablo da orta gelir grubu ile alakalı farklı konulara ilişkin ampirik çalışmalara yer verilmiştir.

Tablo 1: Orta Gelir Grubuna İlişkin Ampirik Çalışmalar

Çalışma	Örneklem	Yöntem	Sonuç/Bulgular
Balıkçioğlu, Dalgıç ve Fazlıoğlu, 2016.	Türkiye 2005-2013	Probit Model	Orta gelirden düşük ve yüksek gelire geçişte cinsiyet, yaş, eğitim, hane sayısı, hanedeki çocuk sayısı, SGK'ya kayıtlılık durumu, elde edilen gelir durumu ve çalışılan sektörlerin etkili olduğu ortaya çıkmaktadır.
Balıkçioğlu, Dalgıç, 2015.	Türkiye 2005-2011	Görel Gelir Ölçütü	Türkiye'deki gelir eşitsizliğinde meydana gelen kısmi iyileşmenin orta gelirli kesimin görel refahında iyileşme olmadığı gözlemlenmiştir.
Yılmaz, 2007.	Türkiye 2006-2007	18 ilde Rassel Örneklem Yöntemiyle kişilerle yüz yüze görüşme	Yapılan çalışmada Türkiye'deki orta gelirli kesimin modern dini eğitim aldığı, siyasi olarak sağ görüş ağırlıklı olduğu, ekonomik beklentilerin iyileşeceği yönünde görüşlerin olduğu ve AB konusunda güçlü beklentilerinin olduğu görülmektedir.

3. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIMI

Dünyada gelir dağılımı konusundaki tartışmalar küreselleşme süreci ile birlikte meydana gelen gelişmeler karşısında daha da önem kazanmıştır. Dünya ekonomisi Doğu Avrupa ülkelerinin de kapitalist sisteme ayak uydurmasıyla birlikte büyümesini sürdürmektedir. Bilimsel ve teknolojik ilerlemeler gelişmiş Batı ülkelerinde gerçekleştirilirken klasik sanayi üretiminin gelişmekte olan ülkelere aktarılması süreci devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında özellikle Çin ve Hindistan yeni gelişmeye açık olması dikkat çekmektedir. Bu dinamiklerin yaşanmakta olduğu dünya da ülkeler arasında ve ülke içinde gelir dağılımı dengesizliklerinin arttığı vurgulanırken dünyanın ciddi bir gelir eşitsizliği sorunuyla karşı karşıya olduğu uyarıları yapılmaktadır (Oktaylar, 2016: 105).

Piyasa sisteminin bulunduğu ülkelerde, örneğin OECD ülkelerinde, birincil gelir dağılımı genellikle bozuk, ancak uygulanan kamu politikalarıyla yani ikincil dağılımda gelir dağılımı daha adil olmaktadır. Oysa Türkiye'de devlet gelir dağılımını daha adil duruma değil daha bozan konumuna düşmüştür. Bu durum daha çok devlet bütçesi yapısıyla ilgilidir. Nitekim 1980 özellikle de 1990 sonrası dönemde kamu kesimindeki açıklar, kamu borçlanma ihtiyacını artırarak, kamunun piyasadan borçlanmasına, böylece bir taraftan girişimcilere yüksek oranlı faiz geliri sağlayarak, diğer taraftan da ücretlileri baskı altında tutarak, emeğin milli gelirden aldığı payın gerilemesine neden olmuştur (Uysal, 2007: 270).

1980'li yıllarda Türkiye'de başlayan değişim süreciyle birlikte gelir dağılımı büyük ölçüde bozulmuş ve bu bozukluk fonksiyonel, sektörel, bölgesel ve kişisel olarak tüm gelir dağılımı türlerine de yansımıştır. Türkiye'de özellikle 1980'den sonra vergi politikalarındaki değişiklikler, sendikacılık sistemine getirilen daraltıcı politikalar, hızlı nüfus artışı, işsizlik, enflasyon ve ekonomik krizler gelir dağılımını olumsuz yönde etkilemiştir. Türkiye'de kalkınma planları çerçevesinde gelir dağılımını azaltıcı politikalar uygulansa da istenilen düzeye gilememiştir.

Toplumu oluşturan bireylerin toplam gelirden ne kadar pay aldığını gösteren bireysel gelir dağılımı ile ilgili Türkiye’de çeşitli kişi ve kurumlar tarafından çok sayıda araştırma yapılmış ve bu araştırmalarda farklı yöntemler kullanılmıştır. Fakat bireysel gelir dağılımı analizini ortaya çıkarmak için yapılan çalışmaların çoğunluğunda, anketler kullanılarak veri elde edilmekte ve gelir dağılımı eşitsizliği analiz ederken genellikle yüzde paylar analizi ve Gini katsayısı dikkate alınmaktadır (İslamoğlu, 2017: 127-129).

Dünya genelinde gelir dağılımının ölçümünde başlıca göstergelerden birisi ve en yaygın olarak kullanılan yöntem ise Gini katsayısıdır. 1914’te İtalyan ilim adamı Corrado Gini (1884-1965) tarafından geliştirilen bir katsayı günümüzde Gini katsayısı olarak adlandırılmaktadır. Kendi adı ile anılan katsayı, 1970’lerde Atkinson ve Sen gibi tanınmış refah analizcilerince de kullanılmaya başlanınca etkinliği ve tanınırlığı artmıştır (Özdemir, 2017: 99).

Gini katsayısı sonucu sıfır ile bir arasında değişmekte olup, sonuç sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımı dengesizliği azalmakta, bire yaklaştıkça ise gelir dağılımı adaletsizliği artmaktadır.

Tablo 2: Seçilmiş OECD Ülkelerinde Gini Katsayısı

Ülkeler	Gini Katsayısı (2007)	Gini Katsayısı (2010)	Gini Katsayısı (2011)	Gini Katsayısı (2014)	Gini Katsayısı (2015)	Gini Katsayısı (2016)	Gini Katsayısı (2017)
Şili	0.511	0.510	0.503	0.501	0.454	----	0.460
Danimarka	0.246	0.252	0.253	0.252	0.263	0.261	0.287
Estonya	0.312	0.317	0.323	0.346	0.330	0.314	0.309
Fransa	0.293	0.303	0.309	0.303	0.295	0.291	0.292
Almanya	0.287	0.286	0.293	0.286	0.293	0.294	0.289
Yunanistan	0.335	0.338	0.335	0.337	0.340	0.333	0.319
İzlanda	0.283	0.246	0.251	0.246	0.257	----	----
İrlanda	0.303	0.313	0.302	0.331	0.298	0.309	0.295
Lüksemburg	0.276	0.271	0.276	0.284	0.306	0.305	0.327
Meksika	0.475	0.466	0.482	0.466	----	0.458	----
Norveç	0.250	0.249	0.250	0.249	0.272	0.262	0.262
Slovenya	0.241	0.246	0.245	0.251	0.250	0.244	0.243
İspanya	0.306	0.334	0.344	0.338	0.344	0.341	0.333
Türkiye	0.409	0.417	0.412	0.411	0.397	0.404	0.405
ABD	0.378	0.380	0.389	0.380	0.390	0.391	0.390

Kaynak: <http://.data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, (09.05.2018),

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=65&locale=tr>, (10.09.2020),

https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2018&name_desc=false&start=2018, (12.05.2020), Not: Boş olan kısımlarda ilgili yıllara ait verilere ulaşılamamıştır.

Tablo 2’de, piyasa gelirinin dağılımında Gini katsayısı dikkate alındığında, piyasa gelirlerinde ortaya çıkan eşitsizliğin OECD ülkelerinin birçoğunda yükseldiği görülmektedir. Bu ülkeler arasında İspanya, Estonya, Yunanistan, İrlanda ve İzlanda gibi krizden en çok etkilenen ülkeler yer almaktadır. Bununla birlikte, Fransa ve Slovenya’da da piyasa gelirlerindeki eşitsizlik yüksek çıkmaktadır. Türkiye’de Gini katsayısı 2007 yılında 0.409 iken, 2010 yılında 0.417 ve 2011 yılında 0.412 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında ise Gini katsayısı 0.411 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de 2008 yılı yaşanan kriz sonrası dönemde Gini katsayısı OECD ortalamasının üzerinde bulunmaktadır. Türkiye’yi, 2014 yılında Meksika 0.466 ve Şili 0.501 ile takip etmektedir. 2014 yılında da Türkiye’de gelir dağılımındaki eşitsizliğin devam ettiği görülmektedir. 2008 yılı kriz öncesi 2007 yılında, gelir dağılımı en adaletsiz ülke 0.511 katsayı ile Şili’dir. Şili’yi 0.475 ile Meksika takip etmektedir. Aynı yıl için gelir dağılımının en adaletli olduğu ülke ise, 0.241 ile Slovenya’dır. Slovenya’yı takip eden ülkeler ise 0.246 ile Danimarka ve 0.250 ile Norveç’tir. (Pürsünlerli, 2015: 61). Öte yandan Şili’de

2015 ve 2017 yıllarında iyileşme olduğu görülmektedir. 2015 yılı öncesi yılların Gini katsayısı 0.5' ler de iken 2015 ve 2017 yılında ise Gini katsayısının 0.4'lere düştüğü görülmektedir. Aynı şekilde İrlanda'da 2015, 2016 ve 2017 yıllarında gelir dağılımında iyileşme söz konusu iken Lüksemburg'da ise bunun tersi durum olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise durum 2015 yılı gelir dağılımında diğer yıllara göre iyileşme söz konusu iken 2016 ve 2017 yıllarında tekrar önceki yılların seyrine çıktığı görülmektedir.

Tablo 3'te Türkiye'de 2002-2019 yılları arası bireysel gelir dağılımı konusunda yapılan çalışmalara ait sonuçlar toplu halde verilmiştir.

Tablo 3: Türkiye'de %20'lik Nüfus Dilimlerine Göre Bireysel Gelir Dağılımı (2002-2019)

Veri Kaynağı	Yıl	Nüfus Dilimleri					Gini Katsayısı	(P80/P20)
		En Yoksul %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	En Zengin %20		
TÜİK	2002	5.3	9.8	14.0	20.08	50.1	0.44	9.5
TÜİK	2003	6.0	10.3	14.5	20.9	48.3	0.42	8.1
TÜİK	2004	6.0	10.7	15.2	21.9	46.2	0.40	7.7
TÜİK	2005	6.1	11.1	15.8	22.6	44.4	0.38	7.3
TÜİK	2006	5.1	9.9	14.8	21.9	48.4	0.42	9.5
TÜİK	2007	5.8	10.6	15.2	21.5	46.9	0.406	8.1
TÜİK	2008	5.8	10.4	15.2	21.9	46.7	0.405	8.0
TÜİK	2009	5.6	10.3	15.1	21.5	47.6	0.41	8.5
TÜİK	2010	5.8	10.6	15.3	21.9	46.4	0.402	8.0
TÜİK	2011	5.8	10.6	15.2	21.7	46.7	0.404	8.0
TÜİK	2012	5.9	10.6	15.3	21.7	46.6	0.402	8.0
TÜİK	2013	6.1	10.7	15.2	21.4	46.6	0.40	7.7
TÜİK	2014	6.2	10.9	15.3	21.7	45.9	0.391	7.4
TÜİK	2015	6.1	10.7	15.2	21.5	46.5	0.397	7.6
TÜİK	2016	6.2	10.6	15.1	21.6	46.2	0.404	7.6
TÜİK	2017	6.3	10.5	15.0	21.3	46.6	0.405	7.5
TÜİK	2018	6.1	10.5	15.0	21.4	46.7	0.408	7.7
TÜİK	2019	6.4	10.9	15.4	21.6	45.4	0.395	7.4

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=65&locale=tr>, (10.09.2020)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2002 yılı ile birlikte Hanehalkı Bütçe Anketlerini uygulamaya başlamıştır. TÜİK'in 2002, 2003, 2004 ve 2005 yılları için düzenli olarak uyguladığı anketler ortak yöntem ve kapsamda olması nedeniyle Türkiye'de zaman içindeki değişimleri görmesi açısından önemlidir. 2006 yılı ile birlikte Türkiye'de gelir dağılımı TÜİK tarafından gerçekleştirilen Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçları üzerinden değerlendirmeye başlamıştır. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması ülkenin gelir dağılımına, yoksulluğun seviyesine ve kompozisyonuna, yaşam koşullarına ve sosyal dışlanmaya yönelik veriler oluşturmaktadır. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması ile Türkiye'de 2006 yılından itibaren hanehalkı kullanılabilir geliri yanında eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirine göre tanımlanmış gelir dağılımı sonuçları da açıklanmaya başlanmıştır (Oktaylar, 2016: 120).

2002' den 2003' e gelindiğinde, geliri en düşük %20' lik dilimin gelirden aldığı pay %5.3' ten %6' ya yükselmiştir. En yoksul dilimin gelirden aldığı pay, 2004 ve 2005 yıllarında değişiklik göstermemiştir. En

zengin dilimin payı 2002'de %50 iken, istikrarlı şekilde düşmüş; 2003' te %48.3' e, 2004' te %46.2' ye ve 2005' te ise %44.4' e gerilemiştir. 2000' li yılların başında yaşanan ekonomik krizin en zengin kesimin payını düşürmesi bu dönemde gelir dağılımında meydana gelen iyileşmenin kaynağı olmuştur. 2003-2005 döneminde en zengin %20' nin payındaki yaklaşık 6 puanlık düşüş, en zengin ve en yoksul arasında kalan orta dilimler arasında bölüşülmüştür. Mevcut veriler, Türkiye'de gelir eşitsizliğinin 2002-2005 yıllarında düşüğe olsa azaldığını göstermektedir. 2005 yılında en yoksul %20 ile en zengin %20 arasındaki farkın 7.7 kattan 7.3 kata düşmesi de olumlu bir göstergedir. Fakat gelir dağılımındaki bu iyileşme, en alttaki %20' nin payının artmasından değil, orta dilimlerinin payının artmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, gelir dağılımındaki bu oransal iyileşmenin mutlak anlamda bir iyileşme olduğunu söylemek zordur. 2003-2005 döneminde en yoksul %20'nin gelirden aldığı payın değişmemesi, bu dönemde Türkiye'de gelir eşitsizliğini azaltıcı politikalara ağırlık verilmediğini göstermektedir (Çalışkan, 2010: 107-108).

2002 ile 2005 arasında yaşanan gelir dağılımı iyileşmesinin de krizin getirdiği törpülemelerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Krizin etkisi ortadan kalkmaya başladığında ise gelir dağılımındaki eşitsizlikler yeniden görülmeye başlanmaktadır. Nitekim 2006' da en düşük gelir grubu ile en yüksek gelir grubu arasındaki fark 9.5 kat olmuş, Gini katsayısı da 0.428 ile önemli bir artış göstermiştir. 2006' dan sonra ise gelir gruplarının aldıkları paylar da önemli bir farklılık yaşanmamıştır. 2007' de Gini katsayısında bir düşme görülerek gelir eşitsizliğinde bir düşme olduğu anlaşılmıştır. 2008 küresel ekonomik krizi ile birlikte gelir uçurumunda ve Gini katsayısında bir artış görülsede 2009 ve sonrasında, daha önceki krizler kadar etkili olmasa da benzer iyileşmenin gerçekleştiği görülmektedir.

TÜİK verilerine göre, Türkiye'de son yıllarda gelir dağılımında azda olsa iyileşme olduğu anlaşılmaktadır. 2011 ve 2012'de gelir dağılımında bir değişiklik olmamış, en düşük yüzde 20' lik gelir grubu ile en yüksek yüzde 20' lik gelir grubu arasındaki gelir farkı 8 kat olarak gerçekleşmiştir. 2013' te ise gelir dağılımında bir düzelme görülmüş, en düşük ve en yüksek gelir grubu arasındaki fark 7.7 kat olarak gerçekleşmiştir. 2014' te de düzelme devam etmekte, en düşük ve en yüksek gelir grubu arasındaki fark 7.4 kat olmuştur. Fakat 2015'te gelir uçurumunda kısmen de olsa artış yaşanarak 7.6 kat olarak tespit edilmiştir. Gelir dağılımındaki son yıllarda görülen iyileşme Gini katsayısında da fark edilmektedir. 2013' te 0.400 olarak tahmin edilen Gini katsayısı, 2014' te azalarak 0.391 olarak tespit edilmiştir. Ancak 2015 Gini katsayısında az da olsa artış gerçekleşerek 0.397 olarak tahmin edilmiştir (İslamoğlu, 2017:131-132).

213

2015' ten 2019 yıllarına gelindiğinde ise 2016, 2017 ve 2018 yıllarında değerlerin hemen hemen aynı seyirde devam ettiği görülmektedir. 2015 yılından sonra 2019' a kadar Gini katsayısında artış olduğu görülmektedir. 2019 yılında ise Gini katsayısının 0,395 olduğu yani son 5 seneye göre gelir dağılımında iyileşme olduğu görülmektedir. Aynı şekilde en zengin %20' lik dilimin toplam gelirden aldığı payın ise 45,4 oran ile son 14 senenin en düşük payı olduğu görülmektedir.

4. ORTA GELİR GRUBU GELİR DAĞILIMI DENGESİZLİĞİ

İktisatta, gelir dağılımı bir ülkede toplam GSYH'nin insanlar arasında ve üretim faktörleri arasında nasıl dağıldığını gösterir. Gelir dağılımı çalışmalarında toplam nüfus beş eşit gruba ayrılmaktadır. Ancak en yoksul %20 ile en zengin %20' nin toplam nüfus içindeki yerinin az olduğu bilinmektedir. Ortada yer alan grubun toplam nüfus içindeki payının ise görece olarak fazla olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı eşitsizliğinin hesaplanması amaçlanmıştır. Eğer orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı eşitsizliği tüm ülkenin gelir dağılımı eşitsizliğinden önemli bir şekilde farklılık arz ediyor ise bunun takip edilmesi önemlidir.

4.1. Türkiye Örneği

Türkiye'de (2011-2014) dönemine ait verilerle, orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı dengesizliği hesaplanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, yüksek gelirli, orta gelirli ve düşük gelirli kesimlerin hem kendi aralarında hem de genel olarak gelir dağılımı düzeyinin ne derece olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmayla ilgili günümüze yakın veriler, uzun süreç sebebiyle elde edilememiş olup halihazırda TÜİK' ten edindiğimiz (2011-2014) veriler kullanılmıştır. Veriler, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2011, 2012, 2013 ve 2014 yılları arasında ülke genelinde hanehalklarına yönelik düzenlediği anket çalışmasından elde edilmiştir. TÜİK' ten elde edilen veriler Excel programı ve internet veri tabanlı istatistik programı (www.wessa.net) ile analiz edilerek Türkiye'deki orta gelir grubunun, gelir dağılımı dengesizliği hesaplanmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumundan elde edilen verilerin analizi aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Türkiye’de Yüzde 20’lik Dilimlere Göre Hanehalklardan Belirlenen Gini Katsayıları ve Hanehalkları Sayısı (2011-2014)

	2011	2012	2013	2014	Ortalama
Birinci % 20’lik Grup (a)	0.23 (1,978)*	0.23 (1,995)	0.21 (2,007)	0.22 (2,022)	0.22 (2,000)
İkinci % 20’lik Grup	0.06 (1,977)	0.06 (1,994)	0.06 (2,008)	0.06 (2,022)	0.06 (2,000)
Üçüncü % 20’lik Grup	0.06 (1,978)	0.05 (1,994)	0.05 (2,008)	0.05 (2,021)	0.05 (2,000)
Dördüncü % 20’lik Grup	0.06 (1,978)	0.06 (1,994)	0.06 (2,008)	0.06 (2,022)	0.06 (2,000)
Beşinci % 20’lik Grup (b)	0.17 (1,978)	0.16 (1,996)	0.16 (2,008)	0.15 (2,022)	0.16 (2,000)
(a/b)	1.35	1.44	1.31	1.46	1.37

Not:TÜİK’ten elde edilen verilerle tarafımızca hazırlanmıştır. *(Parazantez içi rakamlar örneklem hanehalkı sayısıdır.)

Tablo 4’ te toplam hanehalkları %20’ lik dilimlere ayrılarak her dilim için Gini katsayısı hesaplanmıştır. Her yıl için anket düzenlenen toplam hanehalkı ve her dilim için belirlenen hanehalkı sayısı gösterilmiştir. Buna göre %20’ lik dilimlere denk gelen hanehalkı sayıları yıllar itibariyle sırasıyla, 1978, 1995, 2008, 2022’dir. Her %20’ lik gruplar 2011-2014 yılları arası incelendiğinde; her yıl için, birinci %20’ lik grupta (en yüksek gelirli kesim) Gini katsayısının yüksek olduğu görülmüştür. 2011 ve 2012 yıllarında birinci %20’ lik grup yani 1978 hanehalkı arasında yapılan çalışmada, Gini katsayıları 0.23 iken 2013 ve 2014 yıllarında bu katsayı 0.21’ e gerilemiştir. Yani 2013 ve 2014 yıllarında birinci %20’ lik grubun Gini katsayısında 0.02’ lik bir düşüş ya da başka ifadeyle gelir dağılımında 0.02’lik bir iyileşme olmuştur. İkinci %20’ lik gruba baktığımızda; her yıl için Gini katsayısının aynı olduğu ve 0.06 değer aldığı görülmektedir. Üçüncü %20’ lik grup incelendiğinde 2011-2014 yılları arası Gini katsayısı 0.05 sayısal değere yerleştiği sadece 2011 yılı için 0.06 sayısal değer aldığı görülmektedir. Dördüncü %20’ lik grup içinde aynı tespitler söz konusudur. Her yıl için Gini katsayısı 0.06 gerçekleştiği ve dört yıl için çıkan ortalamasının da 0.06 olduğu anlaşılmaktadır. Beşinci %20’ lik gruba baktığımızda ise her ne kadar 1. %20’ lik gruba göre Gini katsayıları düşük çıksa da, diğer 2. grup, 3. grup ve 4. gruba göre yüksek çıkmıştır. 5. %20’ lik grupta 2011 yılı Gini katsayısı 0,17, 2012 yılı için 0.16, 2013 yılı için 0.16 ve 2014 yılı için ise 0.15 çıkmıştır. Bakıldığında 2011’ den 2014’ e doğru Gini katsayısında düşüş olduğu görülmektedir. Bu da beşinci %20’ lik gruptaki gelir dağılımının 2011’ den 2014’ e doğru iyileştiğini göstermektedir.

Her %20’ lik grupların 4 yılın (2011-2014) Gini katsayısı ortalamaları da tablo 4’ te gösterilmektedir. Birinci %20’ lik grubun Gini katsayısı ortalaması 0.22, ikinci %20’ lik grubun Gini katsayısı ortalaması 0.06, üçüncü %20’ lik grubun Gini katsayısı ortalaması 0.05, dördüncü %20’ lik grubun Gini katsayısı ortalaması 0.06 ve beşinci %20’ lik grubun Gini katsayısı ortalaması ise 0.16’ dir.

Tablo 5’ teki çalışmada Türkiye’deki orta gelir grubu arasında gelirin nasıl dağıldığı incelenecektir. Mevcut makale konusunu kapsamı açısından tablodaki veriler önem arz etmektedir. Orta gelir grubu belirlenmesinde üç yöntem başvurulmuştur. Çalışmada, birinci yöntem 3. %20’ lik kesim, ikinci yöntem %33’ lük kesim ve üçüncü Yöntem olarak da 2. %20, 3. %20, 4. %20’lik grupların toplamı şeklinde orta gelir grupları belirlenmiştir.

Tablo 5:2011-2014 Yılları Arasında Türkiye’de Yüzde 20’lik ve Yüzde 33’lük Dilimlere Göre Hanehalklardan Belirlenen Orta Gelir Grubu’nun Gini Katsayıları ve Hesaplanan Standart Sapmaları

	2011	2012	2013	2014	Ortalama
Birinci Yöntem	0.06 (2,043)*	0.05 (2,211)*	0.05 (2,416)*	0.05 (2,667)*	0.05 (2,334)*
İkinci Yöntem	0.09 (3,400)*	0.09 (3,704)*	0.09 (4,005)*	0.09 (4,562)*	0.09 (3,917)*
Üçüncü Yöntem	0.17 (6,495)*	0.16 (7,095)*	0.17 (7,748)*	0.17 (8,743)*	0.17 (7,520)*

*Standart Sapma

Birinci yöntemde, 2011-2014 yılları arası Gini katsayısı sırasıyla 0.06, 0.05, 0.05 ve 0.05 dir. Gini katsayısının aldığı değer 0 ile 1 arası düşünüldüğünde bu değerlerin 0’a yakın olduğu söylenebilir. 2011-2014 yılları arası Gini katsayısının değişiklik göstermediği ve 2012, 2013 ve 2014 yılları Gini katsayılarının neredeyse aynı olduğu söylenebilir. İkinci yöntem için 2011-2014 yılları arası Gini katsayıları sırasıyla 0.09, 0.09, 0.09 ve 0.09’ dur. 1. yöntemdeki açıklamalar aynı şekilde ikinci yöntem içinde söylenebilir. 2011 ve 2014 yılı katsayılar aynı iken, Gini katsayısı olarak sıfıra yakın değerler almıştır. Üçüncü yönteme bakıldığında ise, 2011 ve 2014 yılları arası Gini katsayısı sırasıyla, 0.17, 0.16, 0.17 ve 0.17’ dir. Burada yıllar arası geçişte Gini katsayısında 2012 yılında 0.01 puanlık düşüş olduğu diğer yılların ise aynı olduğu görülmektedir.

Üçüncü yöntemde belirlenen grubun diğer orta gelirli gruplara göre genel olarak Gini katsayısının yüksek olduğu görülmektedir. Tabi burada hesaplanan hanehalkı sayısının da sayı olarak fazla olduğunu belirtmek gerekmektedir. Mesela, 2014 yılında birinci yöntemdeki grubun gelir dağılımı hesaplaması yapılırken 2022 hanehalkı dikkate alınmış, ikinci yöntem için hesaplamada 3336 hanehalkı dikkate alınmış ve son olarak üçüncü yöntemde belirlenen orta gelir grubunun hesaplanmasında ise 6067 hanehalkı dikkate alınmıştır. Üçüncü yöntem gelir grubunun, diğer orta gelir gruplarına göre, hanehalkı sayısının her yıl için fazla olması, Gini katsayısının yüksek çıkmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü üçüncü yöntem orta gelir grubuna dâhil olan ikinci %20’ lik grup ile dördüncü %20’ lik grubun aylık gelirleri arasında büyük farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple üçüncü yöntem orta gelir grubundaki gelir dağılımı daha dengesiz olduğu görülmektedir.

4.2. Afyonkarahisar İl Merkezi Örneği

Afyonkarahisar il merkezinde orta gelir grubundaki gelir dağılımını tespit etmeye yönelik 2018 yılına ait tarafımızca bir anket çalışması yapılmıştır. Araştırma Afyonkarahisar il merkezinde orta gelir grubunda gelir dağılımını belirlemeye yönelik bir çalışma olup, il merkezinde yaşayan hanehalklarını kapsamaktadır. Anket çalışmasında evren, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayanlardan oluşmaktadır. İl merkezinde 2018 yılı yaşayan hanehalkı sayısı 80.030’ dur. Bu sayı ayrıca Afyonkarahisar Belediyesi’nin mesken abone sayısıdır. Bu çalışma kasıtlı örneklem yöntemiyle, Afyonkarahisar il merkezinde bulunan merkezde, merkeze yakın ve merkeze uzak şeklinde belirlenmiş ilkököl ve ortaokulları kapsamaktadır. Toplamda 1120 adet anket formu il merkezindeki okullara dağıtılmıştır. Bunlardan 844 tanesi hanehalkları tarafından cevaplanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, tablo, şekil, grafik yardımıyla ortaya konularak yorumlanmıştır.

Tablo 6:Toplam Gelirden %20’lik Dilimlere Düşen Gelir Payları (2018 Yılı)

Gelir Grupları	Yüzde (%)
Birinci %20	10,50
İkinci %20	14,50
Üçüncü %20	40,85
Dördüncü %20	29
Beşinci %20	4,93

Tablo 6’da Afyonkarahisar il merkezinde 1. en yüksek gelire sahip %20’ lik grup toplam gelirin %10.50’ sini alırken, en düşük gelire sahip 5. %20’ lik grup ise %4.93 ’ünü almaktadır. Araştırmada orta gelir olarak belirlenen 3. %20’ lik grupta toplam gelirin % 40.85’ ini almaktadır. Aynı tabloda, toplam gelirden alınan en büyük payın üçüncü dilime ait olduğu, en düşük payın ise beşinci dilime ait olduğu görülmektedir.

Tablo 7:2018 Yılı Afyonkarahisar'da Yüzde 20'lik Dilimlere Göre Hanehalklardan Belirlenen Orta Gelir Grubu'nun Gini Katsayıları

Gruplar	2018 Yılı
(3. Grup)	0.03 (218)*
(2., 3., 4. Grup)	0.27 (624)*
Toplam Hanehalkı	0.34 (764)*

*Hanehalkı Sayısı

Tablo 7'de Afyonkarahisar il merkezine ait orta gelir gruplarının Gini katsayıları gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, üçüncü %20' lik gelir grubundaki hanehalkı sayısının 218 ve toplam hanehalkı sayısının ise 764 olduğu ifade edilmiştir. Aynı şekilde ikinci %20, üçüncü %20 ve dördüncü %20 gelir grubundaki hanehalkı sayısının toplamda 624 olduğu gösterilmiştir.

Aynı tablo incelendiğinde, üçüncü %20' lik grupta yer alan orta gelir grubunun Gini katsayısı 0.03, ikinci, üçüncü ve dördüncü %20' lik orta gelir grubunun Gini katsayısı ise 0.27 olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında 764 hanehalkının hesaplanan Gini katsayısı ise 0.34 olarak gösterilmiştir. Üçüncü %20 orta gelir grubunun Gini katsayısının oldukça düşük ve sifıra yakın olduğu görülmektedir. Yani 3. dilim orta gelir grubunda gelir dağılımının daha dengeli olduğu söylenebilir. İkinci, üçüncü ve dördüncü %20 orta gelir grubunun Gini katsayısında artış gözlemlenmiş olup üçüncü dilim orta gelir grubuna göre gelir dağılımının daha dengesiz ve 0.24 puanlık fark olduğu söylenebilir. Genel olarak değerlendirdiğimizde ise tüm hanehalkının Gini katsayısı 0.34 olup gelir dağılımındaki dengesizliğin arttığı görülmektedir. Her hesaplama dâhil edilen hanehalkı sayısı arttıkça aylık gelirlerde de farklılıklar oluştuğunu ve bu durumun Gini katsayısını arttırdığını ifade edebiliriz.

Tablo 8:2018 Yılı Afyonkarahisar İl Merkezi ve 2014 Yılı Türkiye Geneli Orta Gelir Grupları Gini Katsayıları

	2018 Yılı (Afyonkarahisar İl Merkezi)	2014 Yılı (Türkiye)**
1. Yöntem	0.03 (218)*	0.05 (2022)*
2. Yöntem	0.27 (624)*	0.17 (6067)*

*Hanehalkı Sayısı,**TÜİK Verilerine Göre Tarafımızca Hesaplanmıştır.

Tablo 8' deki çalışmada ise Afyonkarahisar il merkezi ve Türkiye'deki orta gelir grubu arasında gelir dağılımı karşılaştırması yapılacaktır. Çalışmada, 1. yöntem 3. %20' lik grup, 2. yöntem de 2. %20, 3. %20, 4. %20' lik orta gelir grubu olarak belirlenmiştir. 2018 yılı Afyonkarahisar il merkezinde %20' lik dilimlere göre belirlenen orta gelirli grupların Gini katsayıları ve 2014 yılı Türkiye genelinde %20'lik dilimlere göre belirlenen orta gelirli grupların Gini katsayıları gösterilmektedir. 1. yöntem orta gelir grubunun Afyonkarahisar il merkezindeki Gini katsayısı 0.03 iken 2014 yılı Türkiye genelinde bu oran 0.05 olarak görülmektedir. Birbirlerine yakın değerler olmasına karşın katsayılar arasında farkın 0,02 puan olduğu anlaşılmaktadır. 1. yöntemde anketlere katılan hanehalkları sayısı Afyonkarahisar il merkezinde 218, Türkiye genelinde ise 2022'dir.

Aynı tabloda 2. yöntemde belirlenen orta gelir grubunun 2018 yılı Afyonkarahisar il merkezi ve 2014 yılı Türkiye geneli Gini katsayıları sırasıyla 0.27 ve 0.17'dir. 2. yöntemde anketlere katılan hanehalkları sayısı Afyonkarahisar il merkezinde 624, Türkiye genelinde ise 6067'dir. Bu durumda 2018 yılı Afyonkarahisar il merkezinde 2. yöntem orta gelir grubunun Gini katsayısı Türkiye geneline göre 0.10 puan fazla çıkmakta ve gelir dağılımındaki dengesizliğin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Bir ülkenin gelişmişlik seviyesini sadece ekonomik göstergelere bakarak yorumlamak sağlıklı olmayacaktır. Ülkenin, ulusal refahını artırması kadar ortaya çıkan refahı da adaletli olarak paylaşması da önemlidir. Toplumda barışın sağlanması, en yoksulla en zengin arasındaki gelir farkını azaltmakla, ulusal geliri üretim faktörleri sahipleri arasında etkin politikalarla adaletli bir şekilde paylaşmasıyla mümkündür.

Bu çalışmada gelir dağılımı farklı bir amaçla ele alınmıştır. Orta gelir grubunun kendi içinde gelir dağılımının incelenmesi için TÜİK tarafından elde edilen veri setinden ve Afyonkarahisar İl Merkezinde gerçekleştirilen anket çalışmasından yararlanılmıştır.

2011 ve 2014 yılları arasında Türkiye'deki orta gelir grubu belirlenmesinde üç yöntem başvurulmuştur. Çalışmada, 1. yöntem 3. %20' lik kesim, 2. yöntem %33 'lük kesim ve 3. Yöntem olarak da 2. %20, 3. %20, 4. %20' lik grupların toplamı şeklinde orta gelir grupları belirlenmiştir. 1. yöntemde, 2011-2014 yılları arası Gini katsayılarının ortalaması 0,05' dir. 2. yöntem için 2011-2014 yılları arası Gini katsayıları ortalaması 0,09' dur. 3. yöntem bakıldığında ise, 2011 ve 2014 yılları arası Gini katsayısı ortalaması 0,17' dir.

2018 Yılı Afyonkarahisar'da yüzde 20' lik dilimlere göre hanehalklardan belirlenen orta gelir grubunun Gini katsayıları incelendiğinde ise 3. %20' lik grubun Gini katsayısı 0,03 olarak hesaplanırken, 2., 3., ve 4. %20' lik grubun Gini katsayısı 0,27 olarak hesaplanmıştır.

Türkiye ve Afyonkarahisar verilerinin analizi sonucunda elde edilen temel bulguya göre orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı dengesizliği, toplam gelir dağılımı dengesizliğine göre daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımı dengesizliği daha azdır. Orta gelir grubunda yer alan nüfusun toplam nüfusa oranının fazla olduğu dikkate alınır, orta gelir grubunda gelir dağılımının toplam gelir dağılımına nispi olarak dengeli olması olumlu bir göstergedir. Kamu politikaları ile sadece toplam refahı ve toplam üretimi artırmak değil, ortaya çıkan toplam hasılanın da bireyler arasında adil dağılımı sağlanmalıdır. Orta gelir grubunun nüfus anlamında dar ve yüksek gelir gruplarına göre fazla olduğu düşünüldüğünde, orta gelir grubunun kendi içindeki gelir dağılımını iyileştirmeye yönelik kamu politikalarının hayata geçirilmesi bir başka deyişle vergilemedeki adaletsizliklerin giderilmesi, kamu harcamaları içerisinde yer alan transfer harcamaları payının artırılması, herkesin eşit şartlarda eğitim almasına olanak sağlanması gibi bazı temel politikalar genel gelir dağılımı açısından olumlu sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, İ. (2015), "Türkiye'de Gelir Dağılımı", *HALK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 43-59.
- Akdoğan, A. (2005). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aksu, A. Ö. (1993), *Gelir ve Servet Dağılımı*, İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi
- Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2002), *Gelir Dağılımında Adalet(siz)lik ve Gelir Eşit(siz)liği: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, 1-21.
- Aydın, K. (2012), Türkiye'de Kişisel Gelir Dağılımının Sosyo Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 32, 147-166.
- Bakkal, M. (2016), *Gelir Dağılımı: Türkiye'de Gelir Dağılımı Sorunu* (1. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Balıkçoğlu, E., Dalgıç, B. ve Fazlıoğlu, B. (2016), "Türkiye'de Orta Gelirden Düşük Gelir ve Yüksek Gelire Geçişin Belirleyicileri", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 341- 355.
- Balıkçoğlu, E. ve Dalgıç, B.(2015), "Türkiye'de Orta Gelir Sınıfın Profili", *Jebpir*, 1 (1), 17-31.
- Boratav, K. (1980), *100 Soruda Gelir Dağılımı* (4. Baskı), İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bulut, E., Yayla, N., Yaraşır, S. ve Çeviş, İ. (2019), "Maliye Politikalarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi", ICOAEF VI International Conference on Applied Economics and Finance & Extended With Social Sciences, November 16-17, 242-262.
- Canbey Özgüler, V. (2017), "Gelirin Yeniden Dağılımı", (Ed.), M. Ç. Özdemir, ve E. İslamoğlu, *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk* (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çalışkan, Ş. (2010), "Türkiye' de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk", *Sosyal Siyaset Konferansları*, 2, 89-132.
- Demirgil, B. (2018), "Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi: Amprik Bir Çalışma", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (2), 118-131.
- Derviş, K. (2007), "Küreselleşme, Büyüme ve Gelir Dağılımı", *Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 1-9.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1987). *Gelir Dağılımı ve Türkiye'de Yapılan Gelir Dağılımı Çalışmaları 1959-1986*, Yayın No: DPT: 2076-SPB: 401.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele. *Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Yayın No: DPT: 2599, Ankara.
- Dinler, Z. (2001). *İktisada Giriş* (7. Baskı), Bursa: Etkin Kitabevi.
- Doğan, C. ve Tek, M, (2007), "Türkiye'de Gelir Dağılımının Toplanma Oranı Yöntemiyle Analizi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 93-119.
- Ersezer, D. (2006), "Gelir Dağılımı Politikası ve Araçları", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 255-268.
- Gazgor, G. ve Ranjan, P. (2015), Globalization, Inequality and Redistribution. Theory and Evidence, Cesifo Working Paper No. 5522, Category 8: Trade Policy.
- Güçlü, S. ve Bilen, M. (1995), "1980 Sonrası Dönemde Gelir Dağılımında Meydana Gelen Değişmeler", *Yeni Türkiye Dergisi*, 6 ,160-171
- İnce, M. (1980), Maliye Politikası Ders Notları. Ankara: Olgaç Matbaası, akt. Akdoğan, A. (2005). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- İslamoğlu, E. (2017), "Türkiye'de Gelir Dağılımı", (Ed.), M. Ç. Özdemir ve E. İslamoğlu, *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk* (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kazgan, G. (1990), Türkiye'de Gelir Bölüşümü- Dün ve Bugün, İstanbul, akt. Uyanık, Y., Çakar, E, P., Atan, M. ve Saraçoğlu, F. (2015). *Gelir Dağılımında Gelişmeler ve Vergi Politikası*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kirmanoglu, H. (2012), *Kamu Ekonomisi Analizi* (4. Baskı), İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Kuştepelı, Y. ve Halaç, U. (2004), "Türkiye'de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (4), 143-160.
- Miyınat, M. (2004), Liberalizasyon Sürecinde İstikrar Politikalarının Gelir Dağılımına Etkisi, Ankara: Odak Yayınevi, akt. Uyanık, Y., Çakar, E, P., Atan, M. ve Saraçoğlu, F. (2015). *Gelir Dağılımında Gelişmeler ve Vergi Politikası*, Ankara: Gazi Kitabevi.

- OECD (2018), [<http://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>], (Erişim: 09/05/2018).
- Oktaylar, H.C. (2016), "Gelir Dağılım Teorik Analizi", (Ed.), M. Çiftçi, N. İncekara ve İ. Göl, *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Özdemir, M.Ç. (2017), "Gelir Eşitsizliği Ölçüm Yöntemleri", (Ed.), M. Ç. Özdemir, ve E. İslamoğlu, *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk* (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Parasız, İ., Başoğlu, U., ve Ölmezoğulları, N. (1999), *Gelir Bölüşümü Teori ve Politika*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Pürsünlerli Çakar, E. (2015), Kriz Sonrası Dönemde OECD Ülkeleri ve Türkiye'de Gelir Dağılımındaki Gelişmelerin İncelenmesi, (Ed.) Uyanık, Y., Çakar, E, P., Atan, M. ve Saraçoğlu, F., *Gelir Dağılımında Gelişmeler ve Vergi Politikası*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sağbaş, İ. (2013), *Vergi Teorisi*. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Sato, Y., Tabata, K. & Yamamoto, K. (2008), "Techological Progress, Income Inequality and Fertility", *Journal of Population Economics*, 21(1), 135-157., akt. Şengür, M. ve Taban, S. (2016). Gelir Dağılımı-Tasarruf İlişkisi: Türkiye'de Hanehalkı Gelir Türünün Tasarruflar Üzerindeki Etkisi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 49-72.
- Sönmez, F. (1974), *Gelir Dağılımı Ders Notları*, İzmir: Çoğaltma Yayınları.
- Sundrum R.M. (1990), *Income Distribution in Less Developed Countries*, Routledge, London and New York., akt. Ersezer, D. (2006), "Gelir Dağılımı Politikası ve Araçları", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 255-268.
- Şen, H.ve Sağbaş, İ. (2015), *Vergi Teorisi ve Politikası*, Ankara: Kalkan Ofset.
- Tuncer, S. (1970), Gelirin Yeniden Dağılımı, İstanbul İktisadi Araştırmalar Vakfı, akt. Uyanık, Y., Çakar, E, P., Atan, M. ve Saraçoğlu, F. (2015). *Gelir Dağılımında Gelişmeler ve Vergi Politikası*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Türkiye Genç İşadamları Derneği. (1997), *2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: Gelir Dağılımı*. İstanbul: Simge Ofis Matbaacılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020), [<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=65&locale=tr>], (Erişim: 10/09/2020).
- Uyanık, Y., Çakar, E, P., Atan, M. ve Saraçoğlu, F. (2015), *Gelir Dağılımında Gelişmeler ve Vergi Politikası*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Uysal, Y. (2007), "Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Perspektifinde Türkiye'de Gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 248-292.
- Ünal, L. I. (1992), Eğitimin Ekonomik Rolü ve Türkiye ile İlgili Bulgular, 3. İzmir İktisat Kongresi Tebliği, 4-7 Haziran, s.226., akt. Uyanık, Y., Çakar, E, P., Atan, M. Ve Saraçoğlu, F. (2015). *Gelir Dağılımında Gelişmeler ve Vergi Politikası*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yazgan, Ş. (2018), Kamu Yatırımları Dağılımının Gini Katsayısı ile Ölçülmesi Türkiye Üzerine Bir Uygulama (1999-2017), *International Journal of Economics Politics Humanities and Social Science*, 35-44.
- Yılmaz, H., (2007), Türkiye'de Orta Sınıfı Tanımlamak: Ekonomik Düzeyler, Siyasi Tutumlar, Hayat Tarzları, Dinsel- Ahlaki Yönelimler, www.hakanyilmaz.info, Erişim Tarihi: 13.09.2020.
- The World Bank (2020). [https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2018&name_desc=false&start=2018], (Erişim: 12/05/2020).